

דגם תשובות – תלמוד: דינים בהעמקה ומבוא לתושבע"פ, מס' 006581, 006104, קיץ תשע"ז

הערה למעריך: דברים הכתובים בסוגריים אינם מחייבים את הנבחן.

פרק ראשון

על הנבחן לענות על שלוש שאלות: על שאלה 1 (חובה), ועל שתיים מהשאלות 2-4.

1. מבוא לתורה שבעל פה

- א. (1)** הגאונים עסקו בתלמוד הבבלי וענו על שאלות שהופנו אליהם ממקומות רבים ומרוחקים בענייני התלמוד הבבלי (עמ' 13).
- (2)** כי כל הדברים האלה שבתלמוד הסכימו עליהם כל ישראל (עמ' 24).
- ב. מצוות "לא תסור" – אסור להמרות את פי בית דין הגדול אפילו אם ברור לך שהם טועים.**
הצורך במצווה זו "גדול מאוד" כי התורה ניתנה בכתב ויש להניח שיהיו מחלוקות בפירושה, וללא מצוות "לא תסור" ירבו המחלוקות ותיעשה התורה כמה תורות.
(עמ' 22-23)

2. הלכות תפילין – סימן כ"ה

- א.** לפי השולחן ערוך מברך לפני הנחת תפילין של ראש "על מצוות תפילין", ולפי הרמ"א מברך "להניח" ו"על מצוות תפילין" (מ"ב ס"ק לו) [תלמיד שכתב שעל פי דעה אחת (חיי אדם) זו מחלוקת בין השו"ע לרמ"א, ולפי דעה שנייה (ארצות החיים) אין בדין זה מחלוקת בין השולחן ערוך לרמ"א שמברך "על מצוות תפילין" – יש לקבל את תשובתו (ביאור הלכה ד"ה "אם שמע קדיש")].
- ב.** עונה אמן אם חברו מכוון להוציאו בברכה זו, ואינו עונה אמן אם אינו מכוון להוציאו (מ"ב ס"ק לה).

3. הלכות תפילין – סימן כ"ז

- א.** נימוק לדעה שיניח על יד שמאל – הולכים לפי רוב המעשים, ומכיוון שרוב מעשיו של אדם זה נעשים בימין מניח על היד שתש כוחה, יד שמאל.
- נימוק לדעה שיניח על יד ימין – כתוב "וקשרתם... וכתבתם", משמע שהכתיבה קובעת, והקשירה נעשית ביד שכותב בה על היד השנייה, יד ימין.
- המנהג על פי הרמ"א הוא כדעה השנייה שהכתיבה קובעת.
(סעיף ו, ומ"ב ס"ק כו-כז)
- ב.** אם שולט בשתי ידי שווה בשווה – יניח על יד שמאל.
- אם קל לו יותר לעשות פעולות בשמאל, אף שיכול לעשותן בימין – יניח על יד ימין.
(סעיף ו, ומ"ב ס"ק כ"ה)

4. כללי מלאכות שבת

- א. (1)** כתוב בדיברות הראשונים "זכור את יום השבת לקדשו", ובדיברות האחרונים כתוב "שמור את יום השבת לקדשו", ודרשו חכמים שאין כל הבדל בין "זכור" ל"שמור" ומי שמצווה ב"שמור", כלומר במצוות לא תעשה, מצווה גם ב"זכור", כלומר במצוות עשה; ונשים חייבות במצוות לא תעשה אף שהזמן גרמן (סעיף ד, עמ' 165-166).
- (2)** לחם משנה, סעודות שבת והדלקת נרות (סעיף ד, עמ' 165).
- [הערה למעריך: די בשתי מצוות]**
- ב. (1)** מלאכה שדומה למלאכה שהייתה במשכן בפעולה וגם בתכלית [או שהיא דומה רק בתכלית ונעשית באותו גוף].
- (2)** "מבריק" ו"מרכיב" הן מלאכות שדומות לזורע ולנוטע בפעולה – חיבור של צמח תלוש לקרקע או למחובר לקרקע, וגם בתכלית – גידולו של הצמח.
(סעיף ו, עמ' 166)

פרק שני

על הנבחן לענות על שש מן השאלות 5-11.

5. תשובה

א. (1) אם הנפגע הוא חברו – יביא (שורה של) שלושה אנשים שיעזרו לו לרצות את חברו, ויעשה כן עד שלוש פעמים.

אם הנפגע הוא רבו – עליו לחזור ולבקש מחילה אפילו אלף פעמים עד שימחל לו.

(עמ' 36)

(2) ימחלו לבן שלא בפניו, ויאמרו בפיהם במפורש שהם מוחלים לו (עמ' 38).

ב. 1. חייב להחזיר את הכדור.

2. פטור מתשלום בעבור הכדור.

3. חייב לשלם בעבור הכדור.

(עמ' 37)

6. העוני והעני

א. (1) פירוש א – עדיף לאדם לעבוד עבודה זרה מלבקש צדקה מאנשים אחרים.

פירוש ב – עדיף לאדם לעסוק בעבודה שהיא זרה לו מלבקש צדקה מאנשים אחרים. פירוש זה הוא הפירוש

הנכון.

(עמ' 58)

(2) אדם עושה שבתו חול על ידי אכילת מאכלים פשוטים אן על ידי צמצום מספר הסעודות.

הערך שיש ללמוד מאמרה זו שבגמרא הוא שגם אם יש לאדם קושי כלכלי, עליו להתאמץ לכבוד השבת ולהכין

מאכל קטן מיוחד לשבת.

(עמ' 59)

ב. דברי ה"כלי יקר" מכוונים לעניים שמטילים את עצמם על הציבור ואינם רוצים לעסוק בשום מלאכה.

מתן צדקה לעניים מסוג זה הוא דבר ש"לא ציווה ה'" כי מצוות צדקה היא דווקא לעני שמשתדל לפרנס את עצמו

ואינו מצליח, ולא לעני שמטיל את עצמו על הציבור ולא מנסה לעזור לעצמו (עמ' 61).

7. מצוות יישוב ארץ ישראל

א. (1) "כי יש כמה מצוות התלויות בארץ וכמה עונשין דאין אנו יכולין ליהרר בהם ולעמוד עליהם" (עמוד 70).

(2) — מי שרוצה לקנות קרקע בארץ-ישראל יכול לקיים כל מצוות עשה התלויות בארץ, ולהיזהר במצוות לא

תעשה, "ומי מעכב על ידו?".

— יש מצוות התלויות בארץ שנוהגות גם בחוץ לארץ [ערלה וכלאיין], ואם כן אין הבדל בעניין זה בין

ארץ-ישראל לחוץ לארץ.

(עמ' 71)

ב. — הוסרו העיכובים של סכנות בעלייה לארץ ושל קשיי פרנסה בארץ.

— חיזוק המדינה מבחינה ביטחונית ["שנובע מחיוב של מלחמת מצווה"].

(עמ' 72)

בית ומשפחה8. קידושין ונישואין

- א. (1)** המקדש אישה בלי לראותה לפני כן עלול לעבור על מצוות עשה "ואהבת לרעך כמוך", כי ייתכן שיראה בה דבר מגונה אחרי הנישואין ותתגנה עליו ולא יוכל לאהוב אותה.
- (2)** עונשו: מכים אותו מכת מרדות.
- חכמים החמירו בעניין זה כדי שלא יהיה הרגל לזנות.
- (עמ' 118-119)
- ב. (1)** יצירת מעמד חדש לאישה (עמ' 121).
- (2)** קידושי שחוק – אדם נותן לאישה טבעת בנוכחות שני עדים בדרך צחוק ומשחק, ואומר לה "הרי את מקודשת לי בטבעת זו כדת משה וישראל".
- האישה צריכה להביע באופן ברור את התנגדותה.
- (עמ' 126)

9. התחייבויות שבין איש לאשתו

- א.** מזונות – האיש חייב לספק לאשתו את מזונותיה בהתאם ליכולות הכלכליות שלו ובהתאם לרמת החיים שהורגלה בה לפני נישואיה.
- כסות ומדור (מגורים) – האיש חייב לדאוג שלאשתו יהיו בגדים הראויים לה, תכשיטים וכן כלי בית ומקום מגורים ראוי ונוח, בהתאם ליכולות הכלכליות שלו ובהתאם לרמת החיים שהורגלה בה לפני נישואיה.
- עונה – האיש חייב לחיות חיי אישות עם אשתו.
- (עמ' 128)
- ב.** עיקר כתובה – מאתיים זוז לבתולה, ומאה זוז לאלמנה ולגרופה.
- סכום מאתיים זוז נקבע בהנחה שסכום זה יספיק לכלכלת האישה במשך שנה, ושכל בעל – גם עני – יוכל לעמוד בסכום זה.
- סכום מאה זוז נקבע בהנחה שלאישה יש כבר בסיס כלכלי מסוים מנישואיה הראשונים.
- (עמ' 131)

10. כללי מלאכות שבת

- א. (1)** מלאכה שנעשתה שלא לתכליתה המקובלת (כלומר, לא כפי שנמסר למשה מסיני).
- (2)** חופר בור ואינו צריך את הבור אלא את עפר החפירה א מוציא פח אשפה מן הבית למקום האשפה ברשות הרבים מכיוון שלא רוצה שהאשפה תהיה בביתו. הערה למעריך: לקבל דוגמאות נכונות נוספות.
- הדין – פטור [עובר על איסור דרבנן].
- (עמ' 170-171)
- ב. (1)** עשיית מעשה שהתוצאה ההכרחית שלו היא מלאכה אסורה.
- (2)** "פסיק רישא דניחא ליה" – נוטל ידיים בגינתו במקום זרוע זרעים.
- "פסיק רישא דלא ניחא ליה" – נוטל ידיים בגינתו של אדם שאינו חפץ לעזור לו במקום זרוע זרעים.
- הערה למעריך: לקבל דוגמאות נכונות נוספות
- (עמ' 172-173)

11. הלכות חול המועד

- א. (1) העיקרון: צריך לשמח את בני ביתו בהתאם למה שמשמח כל אחד מהם. דוגמה: מי ששמח באוכל טוב משמחו בזה, מי ששמח בבגדים יפים משמחו בהם, מי ששמח בטיולים משמחו בהם.
[הערה למעריך: די בדוגמה אחת. לקבל דוגמאות נכונות נוספות]
(סעיף ב, עמ' 185)
- (2) דבר האבד, צורכי רבים, צורך המועד (סעיף מה, עמ' 189).
ב. (1) במעבר דירה יש טרחה גדולה (סעיף לג, עמ' 188).
(2) — מעבר דירה מבית לבית בבניין אחד [אפילו בשתי כניסות נפרדות].
— מעבר דירה מבניין לבניין בחצר אחת.
— כאשר ההימנעות מפינוי הדירה תגרום לקנסות.
[הערה למעריך: די במקרה אחד]
(סעיפים לא-לב, עמ' 187)

פרק שלישי

על הנבחן לענות על שש מן השאלות 12-18.

12. הלכות נטילת ידיים — סימן ד'

- א. (1) — מים שנשתנו מראהם
— מים שנעשתה בהם מלאכה
— מים מלוחים
— מים סרוחים שאין הכלב יכול לשתות מהם
[הערה למעריך: די בשתי דוגמאות]
מים אלה כשרים לנטילת ידיים לתפילה זו היא רק לנקיות בעלמא.
(משנה ברורה ס"ק ה)
(2) דעה א — על נקיות ידיים
דעה ב — על נטילת ידיים
(סעיף א, ומ"ב ס"ק ו-ז)
ב. (1) כלי, כוח גברא וכמות רביעית (סעיפים ו-ז, ומ"ב ס"ק טו).
[הערה למעריך: די בשתי דוגמאות]
(2) נטילה בלי עירוי שלוש פעמים או שכשוך במים (סעיף ב וסעיף יב, מ"ב ס"ק י, יז).
[הערה למעריך: די באופן נטילה אחד]

13. הלכות ציצית — סימן ח'

- א. (1) כדי שלא יברך ברכה לבטלה (סעיף ט).
(2) שלא ילבש בגד של ארבע כנפות בלי ציצית (מ"ב ס"ק כב).
ב. — ההליכה לבית הכנסת נחשבת הפסק.
— משום שינוי מקום.
(סעיף יג ומ"ב ס"ק לג)
ג. מברכים רק על טלית גדול ומכוונים לפטור גם את הטלית קטן.
נימוק: אם יברך קודם על הטלית קטן ומיד לאחר מכן על הטלית גדול, זוהי ברכה שאינה צריכה. ואף אם מפסיקים בין שתי הברכות יש לחשוש שאין ראוי לברך על הטלית קטן כי אינו פתוח מספיק או שהוא קטן מן השיעור וכדומה.
(מ"ב ס"ק כד)

14. דיני ברכות התורה – סימן מ"ז

- א. על פי השולחן ערוך: "על דברי תורה". על פי המשנה ברורה: "לעסוק בדברי תורה" (סעיף ה ומ"ב ס"ק ח).
- ב. (1) נימוק דעה א [שולחן ערוך: והערב] – זהו המשך של הברכה הראשונה ולא ברכה בפני עצמה [אילו הייתה זו ברכה בפני עצמה הייתה פותחת ב"ברוך"].
- (2) נימוק דעה ב [יש אומרים: הערב] – זו ברכה בפני עצמה [ואינה פותחת ב"ברוך" כי היא סמוכה לחברתה].
- הרמ"א מכריע שיש לומר "והערב" כי בזה יוצאים ידי כל הדעות [אם יאמר "הערב", כלומר שזו ברכה בפני עצמה, יהיה זה הפסק לפי הדעה שזו ברכה אחת].
- (סעיף ו ומ"ב ס"ק יא-יב)
- ג. כי כל מי שהוא תלמיד חכם ובנו ובן בנו תלמידי חכמים אין התורה פוסקת מזרעו (מ"ב ס"ק ט).

15. הלכות קריאת שמע – סימן נ"ח

- א. בזמן המוקדם ביותר שיוכל לקרוא כי זריזים מקדימים למצוות (סעיף ב ומ"ב ס"ק י).
- ב. (1) יקרא קריאת שמע עם ברכותיה (סעיף ו).
- נימוק: אף שעבר זמנה של קריאת שמע טוב שיקראנה כדי לקבל עליו עול מלכות שמים (מ"ב ס"ק כז), ואומר את הברכות כי זמנם כמו זמנה של התפילה, עד שעה רביעית (מ"ב ס"ק כה).
- (2) יקרא קריאת שמע בלי ברכותיה (סעיף ו).
- נימוק: אף שעבר זמנה של קריאת שמע טוב שיקראנה כדי לקבל עליו עול מלכות שמים (מ"ב ס"ק כז), ואינו אומר את הברכות כי עבר זמנן (מ"ב ס"ק כה).

16. הלכות קריאת שמע – סימן ס'

- א. (1) יאכל שוב בלא ברכה כי לעניין הברכה חוששים לדעה שאין מצוות צריכות כוונה.
- (2) כאשר מקיים מצווה מדרבנן; כאשר מוכח לפי העניין שעשייתו היא כדי לצאת ידי חובה. (מ"ב ס"ק י)
- ב. (1) כי עיקר קבלת עול מלכות שמים ואחדות הבורא היא בפסוק ראשון (מ"ב ס"ק יא).
- (2) "כוונה זו האמורה כאן" [בסעיף ה] – להתבונן ולשים לב מה הוא אומר.
- "הכוונה האמורה בסעיף ד" – כוונה לצאת ידי חובה.
- (מ"ב ס"ק ז וס"ק יא)

17. הלכות תפילה – סימן פ"ט

- א. (1) בשוגג – יתפלל, כי אף שאין לו שכר תפילה בזמנה יש לו שכר תפילה.
- במזיד – יתפלל ויתנה שאם מצד הדין הוא פטור תהיה התפילה תפילת נדבה, כי יש פוסקים שסוברים שאם הזיד אינו מתפלל כלל.
- (סעיף א ומ"ב ס"ק ו)
- (2) בשוגג – ימתין שתעבור חצי שעה ויגיע זמן תפילת מנחה ויתפלל מנחה ואחר כך יתפלל תפילת שלומין לתפילת שחרית.
- במזיד – אין לו תקנה.
- (סעיף א ומ"ב ס"ק ז)
- ב. אם אין לו יכולת לכוון דעתו (סעיף ד).

18. כללי מלאכות שבת

- א. (1) מלאכה שנעשתה שלא לתכליתה המקובלת (כלומר, לא כפי שנמסר למשה מסיני).
 (2) חופר בור ואינו צריך את הבור אלא את עפר החפירה א מוציא פח אשפה מן הבית למקום האשפה ברשות הרבים מכיוון שלא רוצה שהאשפה תהיה בביתו. [הערה למעריך: לקבל דוגמאות נכונות נוספות].
 הדין — פטור [עובר על איסור דרבנן].
 (עמ' 170-171)
- ב. (1) עשיית מעשה שהתוצאה ההכרחית שלו היא מלאכה אסורה.
 (2) "פסיק רישא דניחא ליה" — נוטל ידיים בגינתו במקום זרוע זרעים.
 "פסיק רישא דלא ניחא ליה" — נוטל ידיים בגינתו של אדם שאינו חפץ לעזור לו במקום זרוע זרעים.
 [הערה למעריך: לקבל דוגמאות נכונות נוספות].
 (עמ' 172-173)